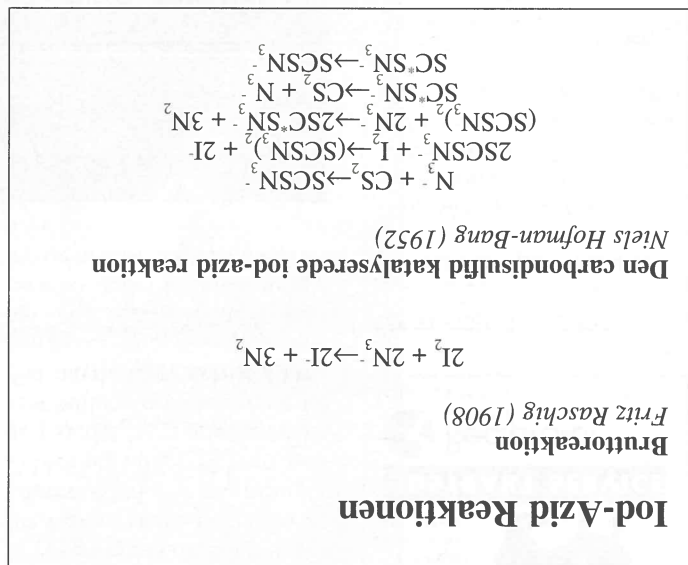

Iod-Azid Reaktionen

Et demonstrationsforsøg ved Niels Hofman-Bang symposiet 1995
Af Ole Bostrup og Rasmus Fehrmann, Kemisk Laboratorium A, DTU

Figur 1.

Fritz Raschig (1863 – 1928) meddelte i 1908, at han havde opdaget, at en opløsning indeholdende iod [diiod, I_2] og azid [trinitrid(1-), N_3^-] kunne holde sig i årevis, men tilsattes der bittesmå mængder af bestemte svovlforbindelser, fandt der straks en gasudvikling sted. Det var trinitrid(1-), der blev oxideret til kvælstof [dinitrogen, N_2] af diiod, der samtidigt reduceredes til iodid [I^-], figur 1.

Reaktionen blev grundigt studeret, og det blev opdaget, at det udelukkende er svovlforbindelser, hvor svovl har oxidationstal - 2, der katalyserer reaktionen. Det førte til en anvendelse af reaktionen i den analytiske kemi.

Niels Hofman-Bang (f. 1915) var i en menneskealder ansvarlig for samtlige kemikeres uddannelse i den kvalitative analyse af stoffer og teknik. I en række afhandling i tidsskriftet Acta Chemica Scandinavica (1949-1951) og i sin disputats fra 1952, figur 2 foretog han en gennemgribende undersøgelse af denne reaktion, idet han lagde særligt vægt på iod-azid reaktion katalyseret af

carbondisulfid [CS_2]. En række forsøg førte ham til at opstille den forklaring, som man ser i figur 1.

Formål

Med forøget vides, at to værdier af iod-azid reaktion, den anden påvirker overholdelse af iod-azid reaktion, ved det ikke iod-azid blandingen.

Samtidigt demonstreres en så følsom påvisningsmetode for den slags svovl, der findes i natrumsulfid, at den kan påvise det i ædelstene lazuli.

Fremstilling af væsker

$0,5 \text{ M Na}_2\text{SO}_4$ – opløs 16 g natrumsulfat-vand (1/10) i så meget vand, at den færdige opløsning fylder 100 mL.

$0,5 \text{ M Na}_2\text{S}$ – opløs 16 g natrumsulfid i 100 mL.

Figur 2.

The Iodine-Azide Reaction

By
NIELS HOFMAN-BANG

C. A. REITZELS FORLAG
KØBENHAVN
MCMXII

opløs 12 g natrumsulfid-vand (1/9) i så meget vand, at den færdige opløsning fylder 100 mL.

Iod-azid reagens – opløs 5 g kaliumiodid i 100 mL og tilsæt 1,3 g diiod og 3,3 g natrumsulfid. Reagenset destrueres efter brug med natrumsulfid-vand.

Demonstration

To petriske sættes på en OH-projektor. Der hældes sammen mængde iod-azid reagens i de to skåle, og man ser to brune pletter.

Advarsel

Azider er farlige at omgås: I sur væske dannes syren hydrogenazid [hydrogentrinitrid(1-), HN_3], der er meget giftig. Med tungmetaller udfældes eksplosionsfarlige azider [fx bly (II)trinitrid(1-)].

Destruer reagenset efter brug ved at tilsætte fast natrumsulfat-vand (1/5) til væsken er farveløs, og der ikke længere dannes gas. Herefter kan den blot skylles ud i et afløb.

Til den ene skål sættes et par dråber $0,5 \text{ M Na}_2\text{SO}_4$ til den anden skål samme mængde $0,5 \text{ M Na}_2\text{S}$.